



27

ADV-N-Mededelingen

DRIEMAANDELIJKS
EERSTE TRIMESTER 2010

Dit is het zevenentwintigste nummer van de *ADVN-Mededelingen*. Deze publicatie wil u op de hoogte brengen en houden van de werking van het ADVN in al zijn aspecten: het algemeen beheer, de aanwinsten in de collecties, de dienstverlening, de projecten en publicaties, de huisvesting enz. De *ADVN-Mededelingen* zijn gratis en worden u op verzoek toegestuurd.

Het ADVN is een archief-, documentatie- en onderzoekscentrum. Vanuit een open maatschappelijke geest en gesteund op een wetenschappelijke methodologie, verzamelt, bewaart en beheert het ADVN het erfgoed over de Vlaamse beweging in haar brede historische en thematische context. Tot de brede context van dit veiliggestelde erfgoed behoren de nationale bewegingen als maatschappelijk-filosofisch verschijnsel, inbegrepen de thema's die daarmee zijn verbonden of ervan afgeleid zijn (zoals culturele identiteit, migratieprocessen, nieuwe sociale bewegingen).

ADVN - ARCHIEF-, DOCUMENTATIE- & ONDERZOEKSCENTRUM

Lange Leemstraat 26
BE-2018 Antwerpen 1
[T] +32 [0]3-225 18 37
[F] +32 [0]3-226 64 05
[E] info@advn.be
[W] www.advn.be
postrekening: 000-1587760-64
bankrekening: 419-8059591-83
bouw- en renovatiefonds: 419-8059599-91

Met steun van de
Vlaamse overheid




*Het verleden is een beproefd bouwwerk van zoveel fouten en nog meer gebreken.
Torsend tegelijk met verve wat nog komen moet, vandaag, morgen, overmorgen.*

Bijdragen

Tom Cobbaert, Koen De Scheemaeker, Sophie Gyselinck,
Joost Vandommele, Koen Van Keer, Frans-Jos Verdoodt & Rita Verelst

Digitale beeldbewerking

Ann Van Gastel & Koen Van Keer

Fotografie

Peter Maes, Gentbrugge

Vormgeving

Ann Van Gastel

Coördinatie

Sophie Gyselinck

Administratie

Marleen Deridder

Druk

New Goff, Mariakerke

Verantwoordelijke uitgever

Frans-Jos Verdoodt
Massemsesteenweg 321.A, 9230 Massemen

Bienvenue chez les ch'tis

Wie voelde zich tijdens de jaarwisseling niet euforisch, middenin de wekenlang uitgespreide, milde sneeuwlandschappen in Vlaanderen? *Made by Pieter Breughel*, zeg maar. Maar dan wel de 'witte' Breughel, want de zestiende-eeuwse schilder schiep met zijn geniale penselen ook vaalgrijze decors, vol vieze nattigheid en bevolkt met gemene maskers en stokebranden en met akelige galgen op de verre heuvelruggen.

Het was dus een mooie tijd, die jaarwisseling. Helder en koud en wit, een bijna steriele schoonheid. Onze angsten tegenover de duivelse bedreiging van de opwarming van de aarde gingen er bijna volledig aan ten onder. Het goede won het eindelijk van het kwade, de wereld kon alweer een eeuwigheid mee. Maar het was een illusie dat het zo zou blijven. Al had het natuurlijk gekund in onze romantische verbeelding. *Potrebbe essere una belle idea*, de idee was te mooi om waarachtig te kunnen zijn. En evenmin als de aarde en de seizoenen, worden onze private ervaringen onveranderlijk gestuurd door de witte kant van de werkelijkheid. Integendeel zelfs. Eén voorbeeld kan volstaan om dat aan de tonen: de onbemande controleposten van de overheid die ons op alle wegen in Vlaanderen in het vizier houden, verdoken of openlijk.¹ Zij gelijken weliswaar op ouderwetse, grijze vogelkooien op een hoge staak, maar zij zijn wel doelmatige *big brothers*. Zo vielen er tijdens de jaarwisseling vijf dreigende politiebrieven in mijn bus: vijf brieven voor een totaal van drieëntwintig kilometers snelheidsovertredingen. Geen enkele rekenmachine kan daar het gemiddelde van mijn losbandig incivisme uit berekenen. Maar als men zich minnelijk schikt in zijn lot, hoeft dat ook niet. En als men meteen online betaalt, komt daar zelfs geen zesde of geen zevende brief meer bovenop: betaal en zondig niet meer, de sporen worden weggewist want zij bestaan nog slechts virtueel. Wij kunnen dus voortaan maar beter opgaan in onze *virtual reality*, onze nieuwe wijze van bestaan. De jeugd heeft dat sinds jaren begrepen, wij ouderen moeten daar echter nog in opgevoed worden. Liefst door de kinderen van onze kleinkinderen. Of door de overheid. Wij bezitten daar trouwens zelfs een speciale minister met portefeuille voor en die herschrijft de statenbijbel van de goede communicatie tussen de mensen en hun medemensen. Wie per se achterlijk wil blijven, komt voortaan dus niet meer in de hemel.

En toch moeten wij nog niet meteen somber zijn omtrent het verlies van onze traditionele waarden. Wij mogen nog even nabij onze

kerktoren blijven rondhangen. De parochianen van een dorp in Vlaanderen worden voortaan zelfs door een verzekeringsmaatschappij vergoed indien zij jarenlang slechte muziek moeten aanhoren, veroorzaakt door een vals klinkend orgel in hun kerk.² Misschien hoort zo iets in een Italiaanse of Franse geestige film te gebeuren. Pastorale humor zeg maar, iets waar de filmmakers van de Lage Landen nauwelijks toe in staat zijn, een onkunde die tot onze 'helaasheid der dingen' hoort.³ Voorlopig kan zo'n humor dus nog niet in Vlaanderen. Wel bijvoorbeeld bij onze romaanse burens, met *Bienvenue chez les ch'tis*.⁴ Daarin wordt verhaald hoe een postmeester uit Salon-de-Provence, om zijn depressieve echtgenote te plezieren, op een onorthodoxe manier probeert te promoveren naar de Côte d'Azur. Maar het plan valt in duigen en als straf muteert hij naar het Noord-Franse Bergues – principiële Frans-Vlamingen zullen onverstoorbaar Sint-Winoksbergen blijven zeggen. Het is daar kil en boers en men spreekt er zelfs geen Frans, alleen maar het ch'tis-dialect en een beetje Vlaams. Voor de rest van het verhaal moet ik u nu echter naar de film zelf verzenden. Mijn schrijfruimte op deze harde schijf is volledig opgebruikt. Helaas...

FRANS-JOS VERDOODT | VOORZITTER VAN HET ADVN

(1) De statistieken beweren dat er in Vlaanderen tientallen keren méér posten opgesteld staan dan in Wallonië.

(2) *De Standaard*, 15 januari 2010, p. 6.

(3) De film *De Helaasheid der Dingen* (Filmfestival Gent, 2009), naar de gelijknamige roman (Amsterdam, 2006) waarin de Vlaamse schrijver Dimitri Verhulst zijn familie en zijn geboorteplek op een ontluisterende manier in beeld brengt.

(4) De zeer populaire Franse film uit 2008 van Dany Boon (als regisseur en hoofdrolspeler) over de belevenissen van een Zuid-Franse postbode die gemuteerd wordt naar het "ijskoude Nord-Pas-de-Calais".



VLAAMSCHE STEMMEN

Archief over Antoon Jacob, René De Clercq en Hendrik Conscience

De Vlaamsgezinde academicus en letterkundige Antoon Jacob is in de recente historiografie van de Vlaamse beweging vaak onderbelicht gebleven. Het gebrek aan bronnenmateriaal over hem zal daar allicht niet vreemd aan zijn. Jacob was in zijn tijd bijzonder gerespecteerd. Zijn ideologische evolutie spoorde bovendien sterk met de algemene evolutie van het Vlaams-nationalisme in het interbellum. Daarnaast was Jacob ook een groot kenner van Vlaamse en Vlaamsgezinde schrijvers en dichters. Zo publiceerde hij in 1913 dé standaarduitgave van Conscience's briefwisseling en voerde een uitgebreid onderzoek naar het leven van René De Clercq, met wie hij bevriend was.

Antoon Jacob, van Belgiese student tot Germaansch docent (1889-1947)

Antoon Jacob werd geboren in Boom op 8 maart 1889 en zou op de vooravond van zijn 58ste verjaardag in Antwerpen overlijden. Reeds in zijn scholierentijd was Jacob betrokken bij de Vlaamse beweging. Als student van het Antwerpse Atheneum werd hij voorzitter van de leerlingenvereniging Vlaamsche Bond en secretaris van het vrijzinnig

scholierenblad *De Goeden-dag*. In het najaar van 1907 trok Jacob naar de Gentse universiteit waar hij Germaanse Filologie studeerde. Met filoloog Willem De Vreese als mentor promoveerde hij in 1913 op een studie over *De letterkundige beweging in Zuid-Nederland in het tijdperk van Willem I*. Als student kwam hij terecht bij de Vlaamsgezinde en deels anarchistische studentenvereniging Ter Waarheid. Daar



Antoon Jacob, jaren 1920.
[ADVN, VPR18]

Antoon Jacob als student, ca. 1910.
[ADVN, VFBL84]



raakte Jacob bevriend met germanist Oscar De Gruyter. Samen organiseerden ze het 8ste Vlaams Studentencongres waarop ook de Nederlandse studenten Pieter Geyl en Frederik Carel Gerretson aanwezig waren. Na zijn studies werkte Jacob o.m. in de Universiteitsbibliotheek (1912-1913) en het Gentse atheneum (1913-1914). Als literatuurwetenschapper verwierf hij in deze periode ook faam met publicaties over de Vlaamse letteren tijdens de Oostenrijkse Tijd en de 19de eeuw. In 1913 richtte hij samen met zijn atheneumvriend Eugène De Bock de Vereniging voor Beschaafde Nederlandsche Uitspraak op, waarvan hij de eerste voorzitter werd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtte Jacob naar Amsterdam. Daar ontmoette hij René De Clercq en Frans Van Cauwelaert en raakte hij betrokken bij de redactie van het Vlaams vluchtelingenblad *De Vlaamsche Stem* (1915-1916). Het blad had aanvankelijk een uiterst loyaal Belgisch en gematigd Vlaamsgezind uitgangspunt. Onder de ideologische invloed van Frederik Gerretson echter werd een koerswijziging doorgevoerd: de redactie ging een meer radicale federalistische koers volgen. Passivisten als Frans Van Cauwelaert en Julius Hoste verlieten de redactie. Aan het hoofd van het blad kwam een nieuw hoofdredacteursduo Jacob-De Clercq die *De Vlaamsche Stem* verderzetten. Door hun vermeende activistische stellingname werden zowel Jacob als De Clercq geweerd als leraars aan atheneum. In Vlaamse kringen kwam vervolgens een storm van verontwaardiging op gang. Einde 1915 keerde Jacob terug naar Antwerpen waar hij meewerkte aan *Het Vlaamsche Nieuws* van August Borms. Zijn activisme zette zich verder in de oprichting van het Vlaamsch Ver-

bond en zijn benoeming tot docent aan de Von Bissing-universiteit. Daarnaast behoorde Jacob ook tot de Raad van Vlaanderen. Hij bleef er consequent de lijn van *De Vlaamsche Stem* doortrekken met de verdediging van zijn federalistisch, en dus ook Belgisch, standpunt. Toen einde 1917 de Raad van Vlaanderen de zelfstandigheid van Vlaanderen uitriep, verliet hij de Raad.

In de overtuiging dat hem niets te verwijten viel, gaf Jacob zich na de oorlog aan. In een geruchtmakend proces werd hij op 3 april 1920 veroordeeld en zou hij tot november 1923 in hechtenis blijven. Tijdens zijn gevangenschap stimuleerde hij de amnestiebeweging en ook na zijn invrijheidstelling voerde hij campagne voor de vrijlating van August Borms. Intussen ontwikkelde hij zich tot een radicale Vlaams-nationalist en Groot-Nederlander. In 1934 werd hij benoemd tot docent aan de Universiteit van Hamburg. Daar ijverde hij voor nauwere contacten tussen Vlamingen en Neder-Duitsers en raakte in de ban van het nationaalsocialisme. In februari 1941 werd hij aangesteld tot hoogleraar aan de Gentse universiteit. Hij keerde uit Duitsland terug als propagandist van de Groot-Germaanse Rijksge-dachte. In de daaropvolgende jaren werd Jacob voorzitter van de Nederlandsche Cultuurraad en de Vlaamse Juristenvereniging en lid van de Germaansche Werkgemeenschap Vlaanderen. In de herfst van 1944 vluchtte Jacob naar Duitsland waar hij samen met Borms en Cyriel Verschaeve deel uitmaakte van de Adviesraad van de Vlaamsche Landsleiding. Een jaar later werd hij in België geïnterneerd en in 1946

werd hij om medische redenen vrijgelaten. Hij overleed op 23 februari 1947.

Het archief van Antoon Jacob: onbekend, onbemind?

Tot voor kort was er weinig bekend over het bestaan van een persoonlijk archief van Antoon Jacob. Hoewel er veel vermoedens rezen over de vernietiging of de teloorgang van het archief, verwierf het ADVN in 2009 onverwacht een archief waarvan niemand de precieze inhoud kende: het archief van Antoon Jacob (BE ADVN AC841). Het archief, dat opgebouwd is uit documenten over Antoon Jacob, René De Clercq en Hendrik Conscience, is van grote waarde en opent nieuwe pistes in het onderzoek naar deze drie prominente figuren uit de Vlaamse beweging. De opmerkelijke historische achtergrond van het archief vraagt een diepere kijk in deze documenten.

Jacobs archief valt uiteen in vijf grote delen. Het eerste deel wordt gevormd door zijn algemene briefwisseling. Hiervan bleef enkel voor de periodes september-december 1923 en september-november 1930 zo goed als alles bewaard. Overige briefwisseling zit verweven in de andere delen. Het tweede deel dat valt samen te brengen onder de noemer *De Vlaamsche Stem* en activisme is zeer fragmen-

Het Guldensporennummer van *De Vlaamsche Stem*, 11 juli 1915.
[ADVN, VY900123]



tair. Het omvat briefwisseling met onder meer Frans Van Cauwe-laert, Albéric Deswarte en Jozef De Cock alsook het dossier over de onderhandelingen met Gerretson over *De Vlaamsche Stem* en de steunbetuigingen naar aanleiding van de strafmaatregel in oktober 1915. Een derde deel wordt gevormd door zijn academische carrière als docent Nederlandse letterkunde aan achtereenvolgens de Von Bissing-universiteit Gent (1916-1918), de Universiteit van Hamburg (1934-1940) en de Gentse universiteit (1941-1944). Daarbij springt vooral de briefwisseling tussen 1916 en 1918 in het oog, met corres-pondenten als Willem Elsschot, Stijn Streuvels en Felix Timmermans. Ten slotte omvatten de laatste twee delen een indrukwekkende ver-zameling onderzoeksdocumentatie over René De Clercq en Hendrik Conscience.

Een *Levensbericht*, Antoon Jacob over René De Clercq

De interesse die Jacob aan de dag legde voor het werk van René De Clercq lag aan de basis van hun vriendschap die was ontstaan in Ne-derland in 1915 tot aan De Clercq's dood op 12 juni 1932. Zo was het Jacob die zich vanuit Vlaanderen over de familie De Clercq ontfermde en jarenlang een doorgeefluik was in het brievenverkeer tussen René en zijn gezin. Want in tegenstelling tot Jacob was de Clercq na de oorlog terug naar Nederland gevlucht en had hij zich achtereenvol-

René De Clercq, ca. 1928.
[ADVN, VFA4296]



gens in Bussum en Am-sterdam gevestigd. Ook op de druk bijgewoonde begrafenis van De Clercq in Lage Vuursche in Nederland was Jacob één van de sprekers. En ten slotte zorgde Jacob ervoor dat de presti-gieuze Rembrandtprijs op 6 mei 1936 naast aan Verschaeve en Streuvels, postuum aan De Clercq werd toegekend.

Kort na het overlijden van De Clercq werd Antoon Jacob door de Maatschappij der Neder-landsche Letterkunde in Leiden gevraagd om een 'levensbericht' of een biografische bijdrage te publiceren in hun jaarboek. De Maat-schappij stelde de vraag eerst aan Willem De Vreese, die zich echter onbevoegd verklaarde en hen doorverwees naar zijn vroegere stu-dent Antoon Jacob. Toen Jacob eenmaal begon, wou hij een heuse, geïllustreerde biografie samenstellen waarin hij ook de geschiedenis van de Vlaamse beweging en meer bepaald van het activisme wou schrijven. Jacobs *Levensbericht* over René De Clercq zou pas vijf jaar later verschijnen. De plannen voor een lijvige biografie bleven steken in enkele hoofdstukken.

Het ligt voor de hand dat het archief van Antoon Jacob een '*mis-sing link*' is in het onderzoek naar René De Clercq. Het bevat onder meer alle documentatie die Jacob verzamelde om een uitgebreide biografie te kunnen schrijven. Zo is er de correspondentie met 136



Fragment van de steunbetuiging die De Clercq en Jacob in november 1915 ontvingen van 300 Vlaamse jonge intellectuelen.
[BE ADVN AC841 – Archief Antoon Jacob, D12802(4/6)]

getuigen en de diverse verslagen van zijn bezoeken, aan onder meer Streuvels, Edward Anseele of Hector Plancquaert, die een zeer bijzondere kijk op René De Clercq geven. Ook schonk De Clercq naast familie Jacob heel wat persoonlijk archief. Verder zijn er nog nieuwe gedichten, onbekende iconografie, vertalingen van gedichten en informatie over de genese van zijn poëzie. Zeer bijzonder zijn het origineel van de fameuze steunbetuiging van 300 jonge intellectuelen einde 1915 en de kladversie van De Clercq's thesis uit 1901-1902 over Guido Gezelle. De stukken zijn een rijke bron van onbekende citaten, standpunten en chronologische verduidelijkingen.

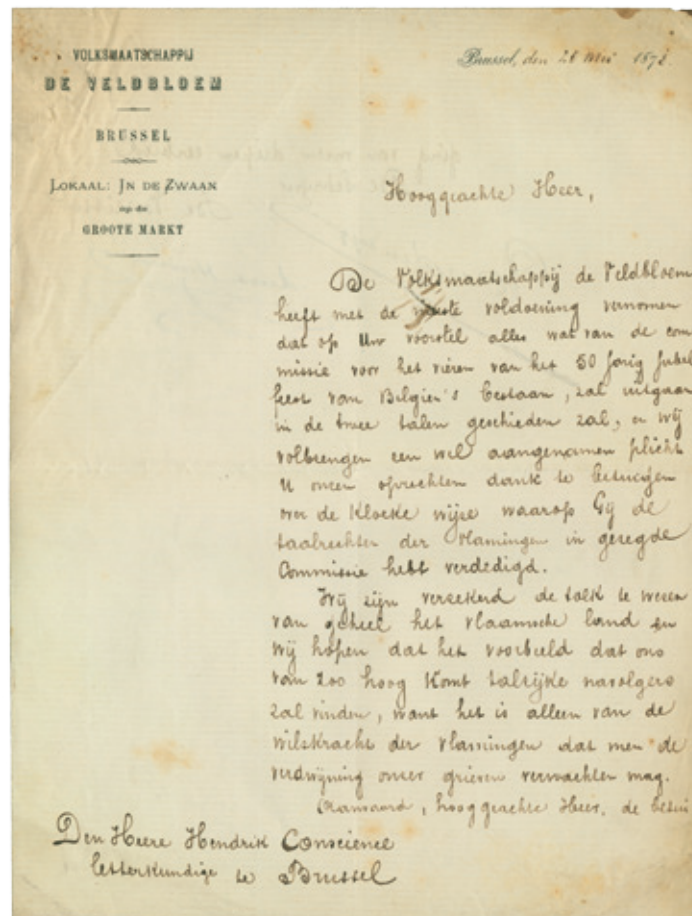
Van, met en over Conscience, onontgonnen briefwisseling?

Antoon Jacob was een pionier in Vlaanderen wat de academische benadering van literatuurwetenschap en literatuurgeschiedenis betreft. Hij verwierf heel wat faam met werk over onder meer Jan Verlooy, Ferdinand Snellaert, Hippoliet van Peene en Hendrik Conscience. Vooral laatstgenoemde bleef zijn voortdurende interesse opwekken. Zo publiceerde hij in 1913-1914 de tweedelige uitgave van de briefwisseling van Conscience, nadat hij met zijn Antwerpse collega's Emmanuel De Bom en Eugène De Bock had meegewerkt



aan de grote Conscience-tentoonstelling in 1912. Op die tentoonstelling werd het archiefmateriaal tentoongesteld uit de nalatenschap van Conscience die de stad Antwerpen in 1899 had aangekocht. Het archief omvatte onder andere brieven en handschriften, waarvan het manuscript van *De Leeuw van Vlaanderen* het meest tot de verbeelding sprak. Het aangekochte archief was echter verre van volledig.

Hendrik Conscience, ca. 1857.
[ADVN, VFA9636]

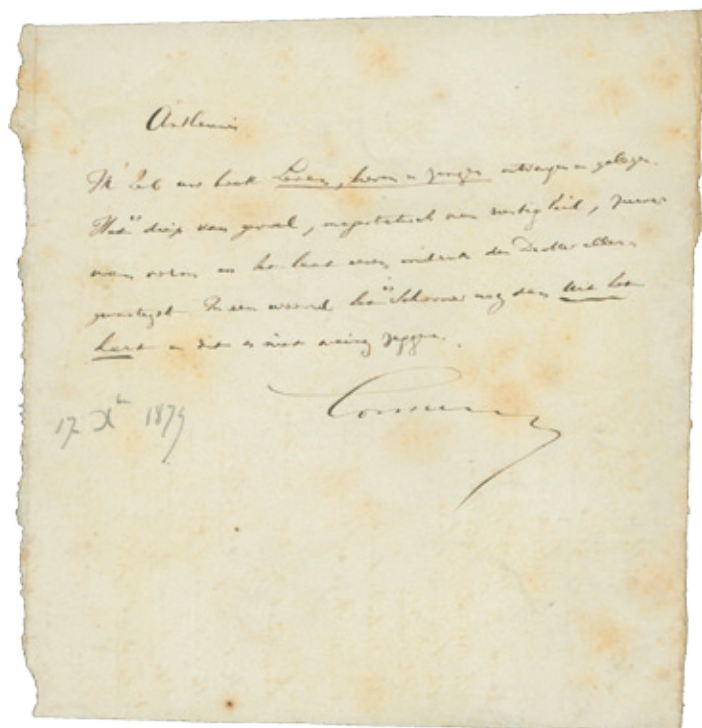
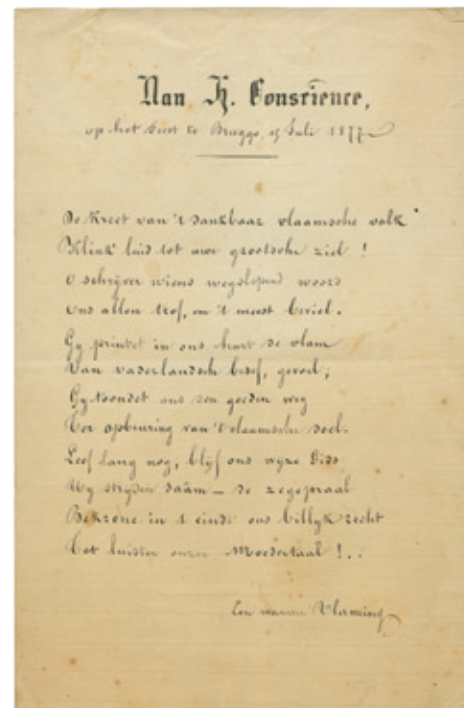


In deze voorheen spoorloze brief aan Conscience moedigde de Volksmaatschappij De Veldbloem hem aan in zijn ijver voor taalrechten, 20 mei 1878.
[BE ADVN AC841 – Archief Antoon Jacob]

Uit verschillende bronnenuitgaven bleek dat heel wat briefwisseling van Conscience ontbrak. Die lacunes werden verklaard door verscheidene vernietigingsacties van Conscience zelf. Zo verbrandde hij, “in een aanval van wanhoop” na het overlijden van zijn twee zonen in 1869, heel wat brieven. Een andere vernietiging vond plaats in 1881 toen Conscience “vertederd [was] door de nationale hulde”. Ook de talrijke kladschriften die hij van zijn brieven maakte, waren hier waarschijnlijk het slachtoffer van. Toch bestond het vermoeden dat er onontdekte briefwisseling bestond. Zo verschenen in artikels van Antoon Jacob verschillende verwijzingen naar spoorloze brieven.

Bijna honderd jaar na de Consciencetenoonstelling duiken deze brieven uiteindelijk op in het archief van Antoon Jacob. De meer dan 700 brieven, akten en financiële stukken vormden ooit het persoonlijk archief van Conscience. De waardevolle en uitgebreide verzameling bestrijkt de jaren 1837 tot 1883, met het zwaartepunt op de jaren 1870. Het is echter onduidelijk hoe Jacob dit archief verwierf. Hij maakte er alvast geen gebruik van bij zijn bronnenuitgave in 1913, maar verwees wel uitgebreid naar de brieven in zijn artikel uit 1928 *Hendrik Conscience en de Belgiese politiek*, gepubliceerd in *De Gids*. Het archief draagt duidelijk de sporen van zijn onderzoek. Zo ordende Jacob meer dan 400 brieven alfabetisch op basis van 86 namen of thema's. De trefwoorden gaan van Belgiese Akademie en Brazilië, over Pierre De Decker, baron Joseph Kervyn de Lettenhove, Karel Miry en Politiek tot Volksmaatschappij De Veldbloem en het Wiertzmuseum. De overige mappen bevatten hoofdzakelijk aan Conscience gerichte brieven en kladversies van (al dan niet) verzonden brieven. Ten slotte bevat het archief akten uit de vroege jaren 1800 toen zijn vader Pierre Conscience migreerde van de Franse marine in Besançon naar de Antwerpse haven, het testament en financiële

Conscience kreeg, niet verwonderlijk, ook vele brieven van bewonderaars. Waaronder dit huldegedicht van "Een warme Vlaming", 15 juli 1877.
[BE ADVN AC841 – Archief Antoon Jacob]



stukken van zijn vader en broer en huldebrieven aan zijn vrouw Maria Peinen na het overlijden van Conscience. In alle opzichten een ontdekking van formaat. [TC & JV]

Dit artikel kwam tot stand met de medewerking van het René De Clercq-genootschap.

Bronnen bij deze bijdrage: G. Degroote, *Onuitgegeven en weinig gekende brieven van Hendrik Conscience (1835-1883)*, in: *Handelingen van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis*, jg. 20 (1966), pp. 99-127; jg. 21 (1967), pp. 109-233; G. De Smet, Jacob, Antoon, in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*, Tielt, 1998, pp. 1547-1548; A. Jacob, *Briefwisseling van, met en over Hendrik Conscience uit de Jaren 1837 tot 1851*, Gent, 1913-1914; A. Jacob, Hendrik Conscience en de Belgiese politiek, in: *De Gids*, jg. 92, 1928, nr. 2, pp. 396-407; A. Jacob, *René De Clercq's levensbericht*, in: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden*, 1936-1937, pp. 123-147.

De briefwisseling van Conscience bevat ook tal van kladversies, waaronder dit briefje aan zijn schoonzoon Gentil Anthéunis over diens boek *Leven, lieven en zingen*, 17 december 1879.
[BE ADVN AC841 – Archief Antoon Jacob]

ERFGOEDDAG 25 APRIL 2010

Fake? Niets is wat het lijkt. Door de lens van Dann

Met de steun van de Vlaamse overheid werd de unieke fotocollectie van Daniel (Danny) Cortier aan het ADVN toevertrouwd. In 1972 startte Cortier het fotobureau Studio Dann, waarmee hij zich specialiseerde in public relations en industriële fotografie. Daarnaast volgde hij met zijn camera de Vlaamse beweging vooral vanuit zijn Vlaamse sociale overtuiging. Dann bracht om en bij de 30 000 negatieven (of 1430 films) bijeen, gespreid over ruim dertig jaar Vlaamse beweging en haar ontvoeringsstrijd. De beelden vormen een visueel geheugen van de Vlaamse natievorming. Zij zijn voor de huidige en toekomstige generaties een onmisbare herinnering aan de strijd die daaraan is vooraf gegaan. Wat de collectie bijzonder maakt, is het persoonlijk maatschappelijk engagement van Cortier dat ten grondslag ligt aan zijn activiteiten. Door zijn ruime kennis over de Vlaamse beweging en zijn goede contacten met talrijke protagonisten kan hij worden beschouwd als een bevoorrechte getuige. De collectie van Danny Cortier geeft een uniek overzicht van de Vlaamse beweging vanaf 1968 tot 2000. Naast de klassieke portretfoto's van politieke mandatarissen en vooraanstaanden omvat de collectie ook heel wat actiebeelden over betogingen in Voeren, Komen, Brussel en de Vlaamse Rand. Zo fotografeerde hij – veelal in het heetst van de strijd – onder andere de lokettenkwestie in Schaarbeek en de vele en hevige confrontaties tussen de ordediensten en de betogers tijdens Voerense taalbetogingen.

Tal van zijn actiefoto's zijn bij het ruimere publiek min of meer gekend doordat bepaalde beelden werden gepubliceerd in het Volksunieblad *Wij*, de *Taktivist* (het blad van het Taal Aktiekomitee (TAK)), *De Brusselse Post* en *Doorbraak* (het blad van de Vlaamse Volksbeweging). Ook maakte Cortier vanaf het einde van de jaren 1970 systematisch reportages van Volksunie-congressen, -vieringen, -meetings of verkiezingen. Bovendien was hij als fotograaf stevast aanwezig op evenementen als de IJzerbedevaarten,

de Vlaams Nationale Zangfeesten en de 11-julivieringen.

Het ADVN presenteert naar aanleiding van de erfgoeddag enkele foto's van Dann, gekaderd in het verhaal van de fotograaf en vrij voor ieders interpretatie. Achter elke foto zit een verhaal, dat alleen hij kan vertellen. Ook de toeschouwer bedenkt bij elke foto een verhaal. Lopen die verhalen gelijk? Of kan de toeschouwer (on)bewust misleid worden?

ADV N, 25 april 2010 van 10 tot 18u



TAK, Amnestiebetoging Gent, 11 november 1975.
[ADV N Dann]

KARIKATURIST, CARTOONIST EN STRIPAUTEUR Jefke Nys in 't Pallieterke (1945-1956)

Op 17 mei 1945 verscheen het eerste nummer van 't Pallieterke. Het satirische weekblad, dat werd gesticht door Bruno De Winter (1910-1955), kreeg de ondertitel *Weekblad voor mensen met een goed hart en een slecht karakter*. De Winter, voorheen medewerker van het Antwerps katholiek dagblad *Het Handelsblad*, had tot doel om met scherpe pen zijn persoonlijke kijk op de gebeurtenissen neer te schrijven. Het blad was van meet af aan sterk christelijk, antilinks en flamingantisch. 't Pallieterke bleek een groot succes. Die populariteit had het blad te danken aan het feit dat de stichter de toen veelbesproken politieke thema's niet schuwde. De Winter nam stelling tegen de repressie en

epuratie, publiceerde frequent over de Koningskwesitie en nam in zijn bijdragen veelal een antiparlementaire houding aan. In het prille begin werkte De Winter nagevoeg alleen op de redactie van 't Pallieterke. Lange tijd was hij gelijktijdig journalist en hoofdredacteur. Daarom zocht hij de broodnodige versterking en ging hij in augustus 1945 op zoek naar een huistekenaar-karikaturist. De Winter schreef een prijskamp uit, met de opdracht een bankbiljet te tekenen met daarop de socialistische voorman Camille Huysmans als eerste president van de republiek België. De winnaar van de tekenwedstrijd ontving een beloning van 1000 frank. Uit een totaal van 142 kandidaten



't Pallieterke, nr. 20, 1945, p. 1.

werden 10 finalisten weerhouden, onder wie Jef Nys – toen 18 jaar – en Willy Mertens. Alle 10 ontwerpen verschenen beurtelings in het blad. De uiteindelijke keuze lag bij het lezerspubliek. De Winter wachtte de uitslag van de wedstrijd niet af en nam reeds in september Willy Mertens in dienst. Toen de lezers op 8 november het ontwerp van Jef Nys tot



Van links naar rechts: Bruno De Winter, in: 't Pallieterke, nr. 22, 1955, p. 1; 't Pallieterke, nr. 27, 1949, p. 1; 't Pallieterke, nr. 28, 1949, p. 1.



winnaar uitroepen, aarzelde De Winter niet. Overtuigd van het grote talent van Nys, bood hij hem onmiddellijk een baan aan als cartoonist en karikaturist bij 't Pallieterke. Twee weken later, op 22 november 1945, verscheen de eerste tekening van "Jefke Nys" op de voorpagina van 't Pallieterke. Nys deelde zijn bureau met "Sinjoorke", pseudoniem voor Willy Mertens. Samen illustreerden zij het volledige weekblad – dat nota bene geen foto's publiceerde. Elf jaar lang, van november 1945 tot november 1956, tekende Nys wekelijks karikaturen en spotprenten in verband met (vooral) politiek, economie, cultuur, film en sport. De tekenaar oefende zich ook in andere genres. Zo ver-

scheen in 't Pallieterke in 1946 de cartoonreeks *Beelden uit het leven van een groot man*, in april 1948 zijn eerste stripreeks *Adam leeft nog* en vanaf augustus 1948 de stopcomic met silhouetten gevolgd door de stopcomic *De familie Knol*.

In 1955 overleed plots stichter en hoofdredacteur Bruno De Winter op 45-jarige leeftijd. De uitgave van het blad kwam in handen van de redactiesecretaris Jan Nuyts die met 't Pallieterke een meer radicaal-Vlaamse koers zou gaan varen. Voor Jef Nys betekende dit een scharniermoment, hij verliet de redactie en ging nieuwe horizons verkennen. Het weekblad was voor hem een leerschool en aanloop van een succesvolle carrière als

getalenteerd stripkunstenaar ... al zou Jef Nys deze periode waarschijnlijk afsluiten met het simpele woordje 'Einde'. [SG & RV]

Bronnen bij deze bijdrage: M. Vanvaeck, *'t Pallieterke van Bruno De Winter 1945-1955*, Antwerpen, 1987; *50 jaar 't Pallieterke: vrij en vrak*, Antwerpen, 1998; L. De Ryck, *Jef Nys: ongekend veelzijdig*, Antwerpen, 2005.



Van links naar rechts: 't Pallieterke, nr. 32, 1950, p. 5; 't Pallieterke, nr. 33, 1950, p. 1; 't Pallieterke, nr. 2, 1952, p. 5.



EENHEID IN ARBEID EN IN STRIJD Het Vlaams Arbeidsfront (1954-1957)

In de geschiedenis van de Vlaamse beweging zijn er diverse pogingen geweest om een Vlaamsgezinde sociale pijler op te richten naast de katholieke, de socialistische en de liberale tegenhangers. De oprichting begin vorige eeuw van de eerste overkoepelende daensistische vakverenigingen, coöperatieven en ziekenfondsen kan in dat kader worden gezien. Later ontstond het Vlaamsch Nationaal Vakverbond (1929), waaruit het Verbond van Nationale Arbeiderssyndicaten (1931) en het Vlaamsch Nationaal Syndicaat (1933) groeiden. Als partner van het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) werd in 1936 de Vlaamsche Arbeidsorde opgericht die later opging in de eenheidsvakbond Unie van Hand- en Geestarbeiders (1940). De reorganisatie van de Vlaamse beweging na de Tweede Wereldoorlog gaf nieuwe impulsen. Er werd gepoogd om langs nieuwe organisaties de Vlaamsgezinde sociale zuil andermaal uit te bouwen. Eén van de organisaties was het Vlaams Arbeidsfront (VAF). Het VAF werd opgericht op 21 april 1954 met de steun van Herman Wagemans, Vlaams-nationaal gemeenteraadslid in Antwerpen en lijsttrekker voor de Christelijke Vlaamse Volksunie (CVV). Bedoeling was een organisatie uit de bouwen die alle sociale activiteit in Vlaanderen moest bundelen, coördineren en stimuleren, los van partijpolitieke en confessionele invloed. Het VAF stond aanvankelijk onder de leiding van Emiel Peeters, die na de omvorming tot vzw in 1955 het voorzitterschap afstond aan Hendrik Balthazar. Na diens ontslag in het voorjaar van 1956, werd Bob Degol in oktober 1956 aangesteld als algemeen voorzitter. Frans Dirks was van 1954 tot 1957 secretaris van de vereniging,

Dries Simons redacteur van *Eenheid* tot hij in 1956 vervangen werd door Antoon Van Soom. Renaat Stubbe werd als penningmeester en beheerder van *Eenheid* reeds in 1955 vervangen door Reimond Rongé, maar

verscheen vanaf januari 1955 het gedrukte maandblad *Eenheid*. Met de 100 000 CVV-stemmen in het achterhoofd, zag de redactie in het eerste editoriaal van *Eenheid* een potentieel van 500 000 leden.

Het zou echter nooit zo'n vaart lopen. Het VAF telde op haar hoogtepunt niet meer dan een honderdtal leden en bracht hooguit duizend nummers van *Eenheid* aan de man. Er werd wel een samenwerking tot stand gebracht met een tiental organisaties zoals de Vlaamse Ziekenkas Opstanding (VZO), het Vlaams Onafhankelijk Verbond van Werknemers (VOVW) en het Vlaams Syndicaat van Openbare Diensten (VSOD). Daarnaast kon het VAF ook lokale afdelingen vestigen in Gent, Brussel, Mechelen en Antwerpen, al waren de medewerkers van die organisaties en afdelingen vaak dezelfde mensen. Geleidelijk aan evolueerde *Eenheid* van een inhoudelijk goed uitgebouwd tijdschrift naar een mededelingenblad van de partnerorganisaties. Vanaf 1956 diende het VAF buitendien ook het Algemeen Vlaams Sociaal Verbond (AVSV) naast zich te dulden. Interne conflicten – de schorsing van VAF-voorzitter Bob Degol als lid van de Volksunie en de aanstelling van VAF-bestuurslid Achiel Van Malderen als sociaal vertegenwoordiger in het VU hoofdbestuur – luidden in het najaar van 1957 het einde in voor het Arbeidsfront. Er zijn verder weinig gegevens beschikbaar over het Vlaams Arbeidsfront. Het archief van Renaat Stubbe (BE ADVN AC850) vormt, naast de tijdschriften *Arbeidsfront* en *Eenheid*, de belangrijkste bron. Dit onlangs ontsloten archief bevat hoofdzakelijk briefwisseling en financiële stukken betreffende het bestuur van het VAF en het tijdschrift *Eenheid*. [tc]



Eenheid, jg. 3, 1957, nr. 1.
[ADVN, SPE]

Stubbe bleef zijn taak uitvoeren tot 1956. Het VAF had hoge ambities. In oktober 1954 werd een landelijk secretariaat aan de Antwerpse Wolstraat geopend en na twee nummers van het gestencilde *Arbeidsfront*

VLAGGEN EN SPANDOOKEN

Bijzonder erfgoed

Het ADVN bewaart vandaag om en bij de 270 vlaggen en 45 spandoeken. Het merendeel zijn vaandels van het Verbond der Vlaamse Oud-strijders (VOS) en van diens nevenorganisatie Bond van Vlaamsche Oud-soldaten (BVOS). De bonte verzameling vlaggen vormen een fraaie en toch zeer fragiele collectie. De stukken getuigen van vakmanschap, zijn doorgaans gemaakt uit zijde en dateren veelal uit het interbellum. Daarenboven zijn veel van de afgebeelde taferelen en symbolen een veelal onontgonnen schat aan informatie voor de iconografen van de Vlaamse beweging.

In 1990 kreeg het ADVN een unieke verzameling van VOS-vlaggen in bewaring. De overdragers waren het Verbond VOS en de vzw Bedevaart naar de Graven aan de IJzer. Op hun beurt hadden zij de vlaggen verworven van de plaatselijke VOS-afdelingen. Bij de overdracht aan het ADVN bleken de vlaggen in een slechte materiële staat te zijn. Dat was vooral te wijten aan de ongunstige omstandigheden waarin ze bewaard werden alsook het langdurig en frequent gebruik ervan in optochten waardoor ze de verwerende invloed van de natuurelementen ondergingen.

Na het onderbrengen van de collectie in geschikte bewaaromstandigheden, werden de mogelijkheden onderzocht om (een selectie van) de vlaggen te restaureren. Dat resulteerde in een schatting van de restauratiekosten door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. De gemiddelde kost per vlag werd toen geraamd op 500 000 frank (ca. 12 400 euro). Omdat de financiële middelen voor de uitvoering van dergelijk project ontbraken, werd in een eerste fase een tach-

tigal vlaggen fotografisch gereproduceerd. Die reproductie gebeurde echter via analoge fotografie, wat de digitale ontsluiting en verwerking van de beelden omslachtig maakte. Ten slotte werd einde 2009 een reproductieproject afgesloten waarbij alle vlaggen uit de collectie digitaal werden gefotografeerd. De onderneming vergde enige voorbereidingstijd en inzet. Behalve de montage van een brug tussen twee stellingen, werden vlaggen uitgepakt, geschikt, gefotografeerd en opnieuw verpakt. In totaal werden 234 vlaggen en 30 spandoeken gereproduceerd. Vaandels die niet werden gefotografeerd

tijdens het reproductieproject, bevonden zich op dat moment niet in de instelling. Het ADVN heeft als taak erop toe te zien dat dit unieke patrimonium optimaal geconserveerd blijft. De materiële raadpleging ervan dient dus beperkt tot uitzonderlijke

gevallen. De geringste manipulatie van de originele stukken kan immers leiden tot verdere beschadiging. Het recente reproductieproject zorgt ervoor dat de volledige vlaggencollectie binnenkort digitaal raadpleegbaar zal zijn in de audiovisuele databank. De oude werkbeelden en de ontbrekende afbeeldingen worden gaandeweg door de nieuwe digitale beelden vervangen of aangevuld. Ook kwaliteitsvolle reproducties voor vorsers en geïnteresseerden behoren dan tot de mogelijkheden. [kvvk]



Vlag van VOS, afdeling Gentbrugge, 1922. [ADVN, VVL16/11]

Het is beter te praten over de woestijn dan in de woestijn

"There is something rotten", er deugt iets niet in de wijze waarop de Nederlandstalige wetenschapsbeoefening dreigt te verdwalen op het pad van geïnternationaliseerde 'bibliometrie' en de andere instrumenten om het belang van publicaties te meten en te wegen. Dat is geen originele maar wel een beklijvende vaststelling en daarom besteedden wij er een werkjaar geleden ruime aandacht aan.¹ Zonder een zweem van paniek, wel met "*rustige vastheid*", een uitdrukking die geïntroduceerd werd door de premier van een recente Belgische federale regering.² Maar het is altijd beter om te praten 'over' de woestijn dan 'in' de woestijn. Daarom installeerde de redactie per 1 januari 2010 een internationale adviesraad, hoofdzakelijk samengesteld uit zogenaamde "*wetenschappelijke correspondenten*" die de redactie zullen ondersteunen. De samenstelling van die raad werd meteen opgenomen in het colofon van ons tijdschrift. Het is onze verwachting dat die adviesraad geleidelijk (aan buitenlandse auteurs en lezers) de weg zal wijzen naar *Wt*, dat op die manier een plaats verwerft op het podium van de comparatieve geschiedschrijving omtrent de nationale bewegingen in Europa. Hierdoor wordt de Vlaamse beweging steeds duidelijker gesitueerd in het perspectief van de andere nationale bewegingen in Europa. Tegelijk oriënteren wij ons tijdschrift steeds meer naar de bredere historische dimensies van de Vlaamse beweging en van het Groot-Nederlandse gedachtegoed. Naast het politiek-maatschappelijke aspect, zullen ook de bredere inhoudelijke dimensies vaker aan bod komen, in de eerste plaats de culturele en de sociaaleconomische facetten. Om die

tweevoudige beweging – internationalisering én inhoudelijke verbreding op het eigen kennisterrein – te helpen realiseren, maken voortaan drie nieuwe leden deel uit van onze redactie: Matthijs De Ridder (UA), Maarten Van Ginderachter (UA) en Antoon Vrints (UG). Zij zijn jonge wetenschappers die hun visitekaartje reeds hebben afgegeven aan de academische wereld.

Ten slotte bevat het colofon van *Wt* voortaan eveneens een verwijzing naar de reeds sinds jaren in ons tijdschrift de facto toegepaste techniek van de *peer reviewing*, de anonieme evaluatie van de *Wt*-bijdragen door academi. Die technische term moge dan hoogdravend klinken, het procedé bewaakt anderszijds wel de kwaliteit van onze publicatie.

Wetenschappelijke tijdingen plaatst zichzelf voortaan dus op de kaart van de internationale historiografie. Toch zal onze wetenschappelijke werkvloer uiteraard steeds – en zelfs meer dan ooit – de geschiedenis van de Vlaamse beweging en van de Nederlanden blijven. Want dat blijft, ook na 75 jaar, onverkort onze missie.

Vlaanderen en Groot-Nederland: hun onderlinge verhouding vormt een hybridisch verhaal, zowel naar de inhoud als in de perceptie. Cultureel of politiek? Cultureel én politiek? Reële optie of droomfabriek? Vlaams antibelgicisme en Nederlands ressentiment? Ter linkerzijde of ter rechterzijde van het nationalistisch spectrum? Vele vragen die verstrengeld liggen in de bijna-gordiaanse knoop van het Groot-Nederlandisme. Die thematiek is dus moeilijk te vatten in enkele schema's en volzinnen. Steeds dui-



Portrettekening Pieter Geyl, jaren 1930.
[ADVN, VTA21]

delijker daarentegen worden het parcours én het discours van de Utrechtse hoogleraar, Groot-Nederlander en notoire "*Vlamingenvriend*" Pieter Geyl (1887-1966). Geyl kan beschouwd worden als de schepper van de 'Groot-Nederlandse geschiedschrijving' en hij is, vanuit dat perspectief benaderd, de opponent van de Gentse hoogleraar Henri Pirenne (1862-1935). Pirenne was de initiator van de 'Belgische geschiedschrijving' en daarnaast een baanbrekend en internationaal befaamde historicus. Als tegenstander van de totale vernederlandsing van de Gentse universiteit in 1930, vertrok hij in 1934 naar Brussel, hij eindigde daar zijn academische loopbaan als "*professeur agrégé*" aan de ULB.

Dat Geyls levensgeschiedenis steeds duidelijker en correcter op de voorgrond treedt, is in de eerste plaats de verdienste van de Utrechtse historiograaf en *Wt*-redactielid Pieter van Hees, die in 1961 aan zijn universiteit zijn langdurige queeste begon doorheen de archieven van Pieter Geyl. Een tocht die talloze publicaties zou opleveren en Van Hees a.h.w. voorbestemde om in 2009 Geyls autobiografie *Ik die zo weinig in mijn verleden leef. Autobiografie 1887-1940* te redigeren. Zijn landgenoten Wim Berkelaar en Leen

Dorsman waren zijn mede-uitgevers. Lode Wils, die de paradigma's van de 'nationale' geschiedschrijvers Pieter Geyl en Henri Pirenne steeds in een kritische handgreep poogde te vatten, houdt in dit *Wt*-nummer de *Autobiografie* van Geyl tegen het licht. Dat levert een omstandig essay op over het werk en het gedachtegoed van de Utrechtse hoogleraar. Wils komt tot het besluit dat de visie die hijzelf in 1994 formuleerde over Geyl en de Groot-Nederlandse beweging – gesteund op de bundeling van zijn vroegere

artikels, die hij in 1994 had "*bijgewerkt*" – wordt bevestigd bij het lezen van de *Autobiografie*. Een uitdaging dus om Wils én Geyl te (her)lezen.

Een aspect van de Vlaamse beweging dat niet in overeenstemming was met Geyls levensloop en zijn ideologische opvattingen, was de Vlaamse collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dat engagement was (onvermijdelijk) ideologisch en politiek geladen, maar het sneed tegelijk horizontaal en verticaal doorheen de culturele wereld in Vlaanderen. Een kenschetsend voorbeeld van die verwevenheid vormt de vooraanstaande graficus, ontwerper van historische stoeten en glazenier Frans Van Immerseel (1909-1978). Van Immerseel was tijdens de Tweede Wereldoorlog Kriegsberichter bij het Vlaams Legioen aan het oostfront.

In *De oostfronttekeningen van Frans Van Immerseel* belicht Frank Seberechts uitgerekend laatstgenoemde fase in het leven van deze kunstenaar en organisator, wiens belang volledig over het hoofd werd gezien in de belangrijke publicatie die enkele jaren geleden verscheen m.b.t. de relatie tussen kunst en politiek in België.³ In de Vlaamse biografische geschriften omtrent de kunstenaar wordt anderzijds nauwelijks verwezen naar diens oorlogsverleden. De bijdrage van Frank Seberechts vult dus een belangrijke leemte in de kennis omtrent het leven en het werk van Van Immerseel. Het door



De Nationaalsocialist, 10 januari 1942.
[ADVN, VY900232]

Seberechts beschreven politiek-artistiek engagement tijdens de wereldoorlog heeft overigens niet verhinderd dat de graficus en artistiek organisator tot bij zijn dood algemene waardering genoot bij het brede Vlaamse publiek en ook bij de overheid.

Het politieke engagement binnen de Vlaamse collaboratie leidde er dus niet noodzakelijk toe dat de betrokkene, na het uitzitten van zijn (soms jarenlang durende) straf, verstoken bleef van de waardering vanwege de publieke opinie en vanwege de overheid. Tot die vaststelling komt ook Luc Vandeweyer in zijn bijdrage *“Doch schuld bekennen, om den duivel niet!” Celindrukken van Albert Moortgat, burgemeester van Breendonk*. Albert Moortgat (1890-1983) was brouwer in Breendonk en van 1921 tot 1944 burgemeester in diezelfde gemeente. De bronnenstudie over het Vlaamsgezinde engagement en de betrokkenheid van de brouwer en gewezen burgemeester, vertrekt vanuit de egodocumenten die door Moortgat werden geschreven tijdens zijn interneringsperiode (1944-1947). De aard van die documenten, door Moortgat *Celindrukken* getiteld, biedt begrijpelijkerwijze een beklijvende inkijk in de psychologie en het persoonlijk drama van de flamingant die economisch, politiek en sociaal hoog aanzien heeft genoten maar uiteindelijk in een diepe mentale impasse terecht komt. Vandeweyer plaatst dit leven en dit engagement echter in een breed, kritisch en tegelijk contemplatief historisch kader. Dat hij kon beschikken over de dagboeknotities is daarbij uiteraard belangrijk. Want *“Om de oorlog en de naoorlogse bestraffing beter te leren kennen wat feiten en mentaliteit betreft,*

zijn archiefstukken zoals zijn [van Moortgat] ‘Celindrukken’ niet alleen zeer welkom, ze zijn zelfs broodnodig”, besluit Vandeweyer. [Fv]

(1) M.b.t. *Wetenschappelijke tijdingen (Wt)* en de problematiek van de bibliometrie, zie F.-J. Verdoodt, Zal er morgen gras groeien voor de trappen van ons redactiesecretariaat, in: *Wt*, jg. 67, 2008, nr. 3, pp. 183-186; F.-J. Verdoodt, Over bibliometrie en andere instrumenten om te wegen en te meten, in: *Wt*, jg. 67, 2008, nr. 4, pp. 271-274 en F.-J. Verdoodt, Wie de brandklok luidt is misschien reeds in veiligheid, in: *Wt*, jg. 68, 2009, nr. 1, pp. 3-5. – *“There is something rotten”*: een toespel op het bekende *“There is something rotten in the State of Denmark”* van William Shakespeare in zijn *Hamlet* (act 1, scene 4).

(2) De bekend geworden uitspraak van de voormalig Belgische federale premier Herman Van Rompuy (° 1947), thans voorzitter van de Raad van ministers van de Europese Unie. (3) Bedoeld wordt hier: V. Deville, *Kunst aan de orde. Kunst en politiek in België. 1918-1945*, Gent, 2003. Het boek werd uitvoerig besproken in *Wt*, jg. 64, 2005, nr. 2, pp. 107-116. De recensent (Paul Huys) wees daarin op de grote waarde van die studie, maar tegelijk eveneens op de talrijke lacunes en slordigheden die erin voorkomen.



De Vlaamse Vriendenkring van Mechelen in Sint-Amands aan de Schelde. Zittend links Albert Moortgat en zijn echtgenote. Vierde van links Filip De Pillécyn.

[BE ADVN AC65 – Archief Maria-Hendrika Moortgat]

Abonneren op *Wt*

U kunt zich abonneren op *Wt* door overschrijving van het abonnementsgeld op rekeningnummer KBC 733-0215290-77.

Abonnementsgeld:

- binnenland: 23 euro
- buitenland: 28 euro
- steunabonnement: 25 euro

Nieuwe abonnees ontvangen gratis het bijzondere *Wt*-nummer 2001/4 met daarin de bibliografie van *Wetenschappelijke tijdingen* (selectieve bibliografie 1935-1979, volledige bibliografie 1980-2000).

Pieter Geyl

Lezing – Op 13 februari jl. hield Pieter van Hees in het ADVN op uitnodiging van het Algemeen-Nederlands Verbond (ANV) en het tijdschrift *Wetenschappelijke tijdingen (Wt)* een lezing over de Groot-Nederlander en historicus Pieter Geyl (1887-1966). De lezing werd georganiseerd naar aanleiding van de publicatie van Pieter Geyls autobiografie *Ik die zo weinig in mijn verleden leef* – Autobiografie 1887-1940, bezorgd door Wim Berkelaar, Leen Dorsman & Pieter van Hees en in 2009 in Amsterdam uitgegeven door de Wereldbibliotheek. In het volgende nummer van *ADV-N-Medelingen* komt Pieter van Hees uitgebreid aan het woord.



Twee werelden

Publicatie – Zopas verscheen een studie van de hand van Frank Seberechts over de vlucht en de onderduiktijd van Belgische collaborateurs na de Tweede Wereldoorlog. Frans-Jos Verdoodt werkte mee aan de publicatie.

Bestelling – *Leven in twee Werelden. Belgische collaborateurs en de diaspora na de Tweede Wereldoorlog* werd uitgegeven door het Davidsfonds (Leuven) en is verkrijgbaar in de boekhandel.



Publieksbevraging 2010

In *ADV-N-Medelingen*, 2009, nr. 26, p. 17 werd een publieksbevraging aangekondigd. Die komt in een van de volgende nummers aan bod, nadat zij is afgestemd op gelijkaardige initiatieven die worden uitgewerkt.

Driekoningengesprekken

Debat – Op 25 januari jl. werd in het Gentse stadstheater De Tinnenpot de tiende editie gehouden van de jaarlijkse Driekoningengesprekken. Het thema van de gesprekken was *Vlaanderen in België: een werkbaar compromis?* De inleidende gesprekken bij het debat werden gebracht door Vic Anciaux en Eric Defoort.

Nise conferentie

Colloquium – Op 27 en 28 mei 2010 organiseert Nise (Nationale bewegingen en Intermediaire Structuren in Europa) zijn eerste internationale conferentie. Het evenement wordt gehouden in het Institut za nacionalna istorija (INI) in de Macedonische hoofdstad Skopje. De tweedaagse werkconferentie focust enerzijds op het eerste invoerthema van de databank, het centrale werkinstrument voor de comparatieve historiografie van de nationale en regionale bewegingen in Europa.* Anderzijds is er aandacht voor de situatie van de archieven van nationale bewegingen, met onder meer een ronde tafel ter zake. Het programma en de inschrijvingsmodaliteiten vindt u terug op www.nise.eu.

**ADV-N-Medelingen*, nr. 26, 2008, pp. 12-13

Cultuurprijs

Op 1 februari 2010 werden de Cultuur-Prijzen Vlaanderen 2009 uitgereikt in de Stadsschouwburg van Kortrijk. Met die prijzen bekroont de Vlaamse Gemeenschap 'persoonlijkheden en organisaties die op een bijzondere manier kleur en uitstraling geven aan de cultuurbeleving in Vlaanderen'. De Cultuurprijs 2009 voor cultureel erfgoed werd toegekend aan Leen van Dijck, directeur van het AMVC-Letterenhuis in Antwerpen. Wij wensen Leen en de oud-collega's van het AMVC-Letterenhuis van harte geluk met die erkenning.

Van achter het masker

Tentoonstelling – 75 jaar geleden, op 12 mei 1935, herstichtte de Koninklijke Toneelvereniging Broedermin (1895) de Aloude Rederijkerskamer De Goudbloem van Antwerpen. Broedermin, later De Goudbloem-Broedermin, verwierf in de loop van zijn bestaan heel wat internationale faam. Het was meermaals winnaar van het prestigieuze Landjuweel en ambassadeur voor het Vlaamse amateurtoneel. Ter gelegenheid van de heroprichting worden, o.m. in samenwerking met het ADVN, toneelkostuums en archivalia van De Goudbloem tentoongesteld. De expositie vertelt het recente verleden van dit toneelgezelschap en van de geschiedenis van het amateurtoneel in Vlaanderen.

KBC-Toren, Antwerpen, zaal Scaldis – 1 maart tot 9 april (ma-vr 9u-16.30u & do. tot 19u), de toegang is gratis.



De beste plaats

Publicatie en tentoonstelling – Het ADVN heeft een rijke collectie rond de nationale bewegingen in Europa. Om die te belichten werd de brochure *De beste plaats* samengesteld. Vanuit dezelfde optiek loopt in het ADVN onder dezelfde titel een tentoonstelling. De expositie wil aan de hand van enkele insteken een indruk geven van de inhoudelijke, vormelijke en geografische diversiteit van de collectie nationale bewegingen. De brochure is gratis te verkrijgen in het ADVN. *De beste plaats. De collectie nationale bewegingen in het ADVN*, Antwerpen, ADVN, 2009.

ADVN, Auditorium Emiel Paternoster – nog tot 30 april 2010 tijdens de openingsuren van het ADVN.



Redactionele rechtzetting

ADVN-Mededelingen, 2009, nr. 26, p. 6. In het artikel 90 jaar VOS, een bewogen historiek van het Verbond van Vlaamse Oud-Strijders (1919-2009) is de datum in het bijschrift bij de foto onjuist. De IJzertoren werd gedynamiteerd in de nacht van 15 op 16 maart 1946.

December 2009

Toelichting bij de aangegeven bronnencategorieën

- AR..... archief
- AV audiovisueel archief
- BO..... bibliotheekwerken
- PE..... periodieken
- NE..... necrologia
- DA documentatie

De aanduidingen zijn indicatief en worden aangepast naargelang van de verwerking van de overdracht.

2009/205	Wilfried Rosiers, Neeroeteren-Maaseik.....	AR / AV / BO / DA / PE / NE	2009/215	Robert Vanhaverbeke, Brugge.....	BO / DA / PE
2009/206	Emiel Esschenbrouck, Wijnegem.....	BO	2009/216	Dirk Verbergt, Kapellen.....	DA / PE
2009/207	Familie Albert Brabants, Dendermonde.....	NE	2009/217	Jos Caudron, Dendermonde.....	AR / AV / BO / DA
2009/208	Erik De Quick, Turnhout.....	AR / AV / BO / DA / PE	2009/218	Bruno De Wever, Deurne.....	AV
2009/209	Herman Lauwers, Brasschaat.....	AR	2009/219	Kadoc-K.U.Leuven.....	BO
2009/210	Serge Blondeau, Poperinge.....	AR / AV / BO / DA / PE	2009/220	Verbond der Vlaamse Academici (VVA), Berchem.....	BO
2009/211	Archief en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel vzw (AMVB), Brussel.....	BO	2009/221	Hans Verboven, Antwerpen.....	AR
2009/212	Familie Agnes Cant, Tielrode.....	NE	2009/222	Jan Creve, Kieldrecht-Beveren-Waas.....	BO / PE
2009/213	Roeland Aelbers, Gent.....	AV	2009/223	Fryske Nasjonale Partij, Ljouwert (NL).....	AV
2009/214	Familie Martin Lemmens, Antwerpen.....	NE	2009/224	Karel H. Bouving, Deurne.....	BO / DA / PE
			2009/225	Koerdisch Instituut Brussel.....	BO





ADV^N

ARCHIEF-, DOCUMENTATIE- & ONDERZOEKSCENTRUM

Lange Leemstraat 26 2018 Antwerpen

[T] +32 [0]3-225 18 37

[F] +32[0]3-226 64 05

[E] info@advn.be

[W] www.advsn.be